
האוניברסיטה העברית בירושלים

סילבוס

אנתרופולוגיה של הרפואה - 53328

תאריך עדכון אחרון 06-05-2024

נקודות זכות באוניברסיטה העברית: 2

תואר: בוגר

היחידה האקדמית שאחראית על הקורס: סוציולוגיה ואנתרופולוגיה

השנה הראשונה בתואר בה ניתן ללמוד את הקורס: 0

סמסטר: סמסטר ב'

שפת ההוראה: עברית

קמפוס: הר הצופים

מורה אחראי על הקורס (רכז): ד"ר יעל עשור

דוא"ל של המורה האחראי על הקורס: yaelassor@gmail.com

שעות קבלה של רכז הקורס: ימי ב 13:30-14:30 חדר 348 בבנין מנדל

מורי הקורס:

תאור כללי של הקורס:

כיצד מוגדרות "מחלה" ו"בריאות" בתרבויות שונות? מה המשמעות של טיפול, החלמה, ואיכות חיים במקומות שונים בעולם, ובסיטואציות שונות? כיצד אי שוויון מגדרי, אתני ומעמדי משפיע על כל אלו? ואיך שייכותנו התרבותית, יחסי הכוח הפוליטיים, ותהליכים היסטוריים משפיעים על גישתנו לשאלות מוסריות שנוגעות לבריאות, כגון את אילו חולים יש לתעדף במתן טיפול דחוף או האם זה מוסרי לבחור למי לא נתרום כליה?

בקורס זה, ניגע בשאלות האלו, שהן חלק משאלות היסוד של האנתרופולוגיה הרפואית. דרכן נבקש לפרק תפיסות שאולי היו עבורנו מובנות מאליהן לגבי בריאות וחולי, טיפול והחלמה. הקורס מחולק לשלוש יחידות: (1) מושגי בסיס באנתרופולוגיה רפואית, (2) בריאות בהקשר חברתי, (3) הכלכלה המוסרית של הבריאות

מטרות הקורס:

תוצרי למידה

בסיומו של קורס זה, סטודנטים יהיו מסוגלים:

בסיומו של קורס זה, הסטודנטים יהיו מסוגלים:

1. להבחין בין disease ל illness, ולדון בהשלכות התאורטיות והמעשיות של הבחנה זו.
2. לזהות תהליכי מדיקליזציה ודה-מדיקליזציה בחברה ולדון בצורה מושכלת בידימיקות המלוות תהליכים אלו.
3. להצביע על האופנים המגוונים שבהם יחסי כוח ואי שוויון הנוגעים למגדר, אתניות, ומעמד משפיעים על הידע הרפואי, חוויית החולים, כלכלת הבריאות, והמפגש בין חולים למערכת הרפואה
4. לעשות שימוש מדויק ומושכל בעולם המונחים הרווח בדיסציפלינת האנתרופולוגיה הרפואית.
5. לנתח באופן ביקורתי תופעות שונות הקשורות לתחום הרפואה ולהציג את הניתוח באופן ברור ומנומק.

דרישות נוכחות (%) :

90

שיטת ההוראה בקורס: הרצאות ודיונים בכיתה

רשימת נושאים / תכנית הלימודים בקורס:

- יחידה ראשונה- מושגי בסיס באנתרופולוגיה רפואית
1. מבוא ומושגי מפתח, חוויית המחלה

2. נורמלי/כרוני/פתולוגי
3. המדיקליזציה של העולם, המיליטריזציה של הגוף
מבדק (20 דק אחרונות בשיעור)
יחידה שניה: בריאות בהקשר חברתי
4. בריאות בהקשר חברתי: מגדר
5. בריאות בהקשר חברתי: גזע
6. בריאות בהקשר חברתי: עוני
מבדק (20 דק אחרונות בשיעור)
- יחידה שלישית: הכלכלה המוסרית של הבריאות
7. ביואתיקה ביקורתית: טריאז' במי מטפלים קודם?
8. ביואתיקה ביקורתית: על תרומות ומתנות של הגוף
9. להבין את חברות הפארמה: רשעים גדולים או רע הכרחי?
10. הערך הכלכלי של החיים
11. סיכום
מבדק (20 דק אחרונות בשיעור)

חומר חובה לקריאה:

יחידה ראשונה- מושגי בסיס באנתרופולוגיה רפואית

1. מבוא ומושגי מפתח
Kleinman, A., & Petryna, A. (2001). "Health: Anthropological Aspects." N.J. Smelser and Paul B., *International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences*.
רשות: עדי פינקלשטיין. 2013. מבוא. בתוך: לכסות בשקוף: על סבל גופני, עמימות רפואית והכחשה חברתית. רסלינג. 7-27.

2. נורמלי/כרוני/פתולוגי

Conrad, P. and Potter, D., 2000. From hyperactive children to ADHD adults: Observations on the expansion of medical categories. *Social problems*, 47(4), pp.559-582.

רשות:

ליאור טל ויהודה גודמן. 21.06.2023. חבל על הזמן? התנסויות, מחשבות ונרטיבים של מטופלים שאובחנו "מאוחר" בהפרעת קשב וריכוז. בחברת האדם.
<https://behevrat-haadam.org/tal-and-goodman/>

3. המדיקליזציה של העולם, המיליטריזציה של הגוף

Martin, E., 1990. Toward an anthropology of immunology: The body as nation state. *Medical Anthropology Quarterly*, 4(4), pp.410-426.

מבדק (חצי שעה אחרונה בשיעור)

יחידה שניה: בריאות בהקשר חברתי

4. בריאות בהקשר חברתי: מגדר
מעודד דנון, לימור. 2014. "איזה מין גוף? קווי התפר בחייהם של אינטרסקסואלים: המאבק בין הגוף הסובייקטיבי לגוף הביו-חברתי", תיאוריה וביקורת, 42: 79-104

5. בריאות בהקשר חברתי: גזע

נדב דודוביץ' and אביטל מרגלית, 2016. התמודדות המדינה עם עבר טראומטי-החוק לפיצוי נפגעי גזת כמקרה מבחן: החוק לפיצוי נפגעי גזת כמקרה מבחן. In בסימן טראומה (pp. 211-262). הוצאת הקיבוץ המאוחד.

צפו בסרטון (5 דקות): https://www.ted.com/talks/us_the_history_ugly_reverby_m_susan/syphilis_experiment?language=&he&subtitle=&he

רשות:

נוריאלי, בני. 26.11.2018. "פרשת הגזת" - לא רק עניין ישראלי, עניין של עליונות לבנה. הסדנה להיסטוריה חברתית.

6. בריאות בהקשר חברתי: עוני

Scheper-Hughes, N., 1991. Introduction (1-23). In: *Death without weeping. Natural History*, 10(89).
מבדק (חצי שעה אחרונה בשיעור)

יחידה שלישית: הכלכלה המוסרית של הבריאות

7. ביואתיקה ביקורתית: טריאז' במי מטפלים קודם?

- רוזנטל, ענת. 05.04.2020. כמה מחשבות על טריאז', אי שוויון גלובלי, ומחלות זיהומיות. אתר "בחברת האדם"

- האזנה: <https://www.youtube.com/watch?v=F4LjtDkRgJs>
(קיימת אפשרות לקריאת התמלול בלחיצה על "אפשרויות נוספות" מתחת לסרטון).

8. ביואתיקה ביקורתית: על תרומות ומתנות של הגוף

הש תלות כליה ופונדקאות כמקרה מבחן - הרצאת אורחת של אורית הורוביץ בר-עם תימן, אלי. 2021. "תנור שאופה לחם מכל הכיוונים": פונדקאיות מבנות את מושג האימהות. בתוך: הורות מכל הכיוונים. הוצאת מכון מופ"ת
רשות: צפיה בסרט "גוגל בייבי"

9. להבין את חברות הפארמה: רשעים גדולים או רע הכרחי?

Dumit, J., 2012. Introduction. In: *Drugs for life: how pharmaceutical companies define our health*. Duke University Press. 1-26

10. הערך הכלכלי של החיים

עשור, יעל. פודקסט THEMED

רשות: מבוא: מדוע הפוליטיקה של חוק ביטוח בריאות ממלכתי חשובה, 1-12

11. סיכום

מבדק (חצי שעה אחרונה בשיעור)

חומר לקריאה נוספת:

מרכיבי הציון הסופי :

הגשת עבודה מסכמת / פרויקט גמר / מטלת סיכום / מבחן בית / רפרט 70 %
השתתפות פעילה / עבודת צוות 10 %
מטלות הגשה במהלך הסמסטר: תרגילים / עבודות / מבדקים / דוחות / פורום / סימולציה ואחרות
20 %

מידע נוסף / הערות:

יש לגשת לשני מבדקים מתוך שלושת מועדי המבדקים. משקל כל מבדק 10% מהציון. ביחד משקלם 20% מהציון הסופי. המבדקים יהיו ללא ציון מספרי אלא בציון עובר/ נכשל. בכל מבדק יקבלו הסטודנטים קטע קצר/ טענה ויתבקשו להתמודד עמם בעזרת הכלים התיאורטיים שנלמדו במהלך אותה הרצאה ובשתי ההרצאות שקדמו לה. במסגרת ההרצאה האחרונה של הסמסטר, יתקיים המבדק השלישי. מבדק זה תיועד למי שהחסירה/ או/ לא עברה/ את אחד המבדקים הקודמים. לא יתקיימו מועדי השלמה מעבר למבדק השלישי.

השתתפות מיטיבה (מבוסס על טקסט של ד"ר נתליה גוטקטבסקי)- 10% מהציון הסופי. השתתפות מיטיבה היא כזו שלוקחת בחשבון שזמן הדיון בקורס הוא משאב משותף לכלל קהילת הלמידה. כולנו נרוויח מלשמוע מגוון קולות, שאלות והתייחסויות מבלי לתת לקולות בודדים לשלוט (או להשתלט) בזמן הדיון. מחקרים מראים שלמידה משמעותית מתרחשת כאשר הלומדות והלומדים מקבלים את ההזדמנות לעבד מידע ולקבל התייחסות למחשבות, עמדות ורעיונות. בנוסף, מחקרים בסוציולוגיה של החינוך הראו גם כי ללומדות ולומדים המשתייכים לקבוצות דומיננטיות קל יותר להביע את עצמם בשיעור.

ניתן לפנות אלי לתיאום דרכים חלופיות להערכת השתתפות, במידת הצורך. כמו כן, ניתן לפנות ליחידת הנגישות של האוניברסיטה לשם ייעוץ והכוונה במידה ואתם חווים חרדה חברתית שמונעת מכם השתתפות פעילה בשיעור.